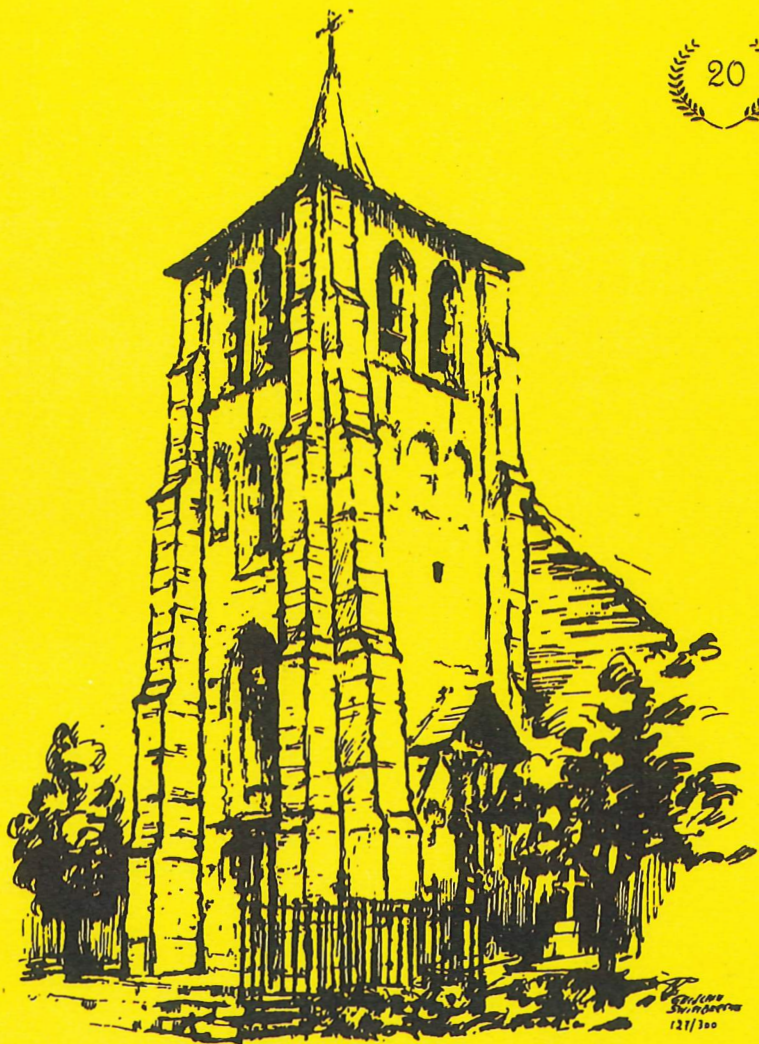

ZILLEGHEM

20

Verantw. Uitgever: B. Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem-Zedelgem

Juni 1999 - 20ste JAARGANG - Nr 2

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Denys Bertrand	Guido Gezelle en zijn Loppemse relaties (vervolg van p. 23)	
	C. Joseph van Caloen	47
	D. Ernest en Lodewijk van Caloen	57
	E. Pastoor Conrad Wyseur	60
	Bijlagen	72
Kyndt Eddy	De familie Segaert	77

Juni 1999 - 20ste JAARGANG - Nr 2

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Jef Depuydt
André Ramon

Klaprozenlaan 13, Loppem
B.J. Lievensstraat 12, Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, Zedelgem
Groenestraat 29, Zedelgem
Aartrijksestraat 18, Aartrijke
Ernegemsestraat 6, Aartrijke
Prof. Nelisstraat 20, Aartrijke

Lidmaatschap: 300 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Volledige artikels of belangrijke delen mogen niet overgenomen worden zonder toelating van de auteur.

Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

GUIDO GEZELLE EN ZIJN LOPPEMSE RELATIES

Bertrand Denys
(Vervolg van p. 23)

C. JOSEPH VAN CALOEN (Mgr. Gérard van Caloen O.S.B.)¹

**Een leergierige, doordrijvende en humoristische
jonge edelman wordt monnik.**

Vóór Joseph van Caloen op 12 maart 1853 te Brugge het levens-

Joseph van Caloen
en jongere broer Albert (1862)
(Lettres intimes, 1933)

licht zag, waren er in het gezin Charles van Caloen-de Gourcy al twee dochters geboren: Maria (°01.06.1848, + 07.10.1925) en Savina (°25.03.1850, + 17.02.1921).

In de schaduw van de Brugse O.-L.-Vrouwekerk en het Loppemse kasteel bracht hij zijn kinderjaren door². Pleuritis, een hartaandoening en t.b.c. eisten van moeder van Caloen constante zorg voor het kind³. Vooral te Brugge had de jonge Joseph contact met leeftijdsgenoten van andere adellijke families en met baron John Sutton aan de Gouden Handstraat⁴. Vanaf 2 juli 1862 betrok de familie van Caloen nu elke zomer

het kasteel van Loppem⁵. Ongedateerd en in het Frans beschrijft Joseph in dichterlijke vorm de genoegens van het idyllische Loppem:

Lophem Lophem vive Lophem
A Lophem on peut patiner
Là aussi on entend les oiseaux chanter
Lophem Lophem vive Lophem.

Bruges, Bruges, à bas Bruges.
A Bruges on ne peut pénétrer
Que par des rues que je voudrais enfoncer.
Bruges, Bruges, à bas Bruges.

A Lophem, à Lophem on admire
Les beaux arbres et leur verdure
A Bruges, à Bruges on soupire
Devant les magasins de fourniture.⁶

Toen zijn oudere zus Maria terugkeerde van het “Couvent des oiseaux” te Parijs, schreef de knaap heel ondeugend:

Ah quel bonheur...
Voilà notre soeur.
Elle est délivrée
du monastère cloîtré.
(...)
Ah soeur chérie,
tu étais comme une pie
Enfermée dans une cage
Entourée de grillage.⁷

Op elf-, twaalfjarige leeftijd diende er voor Joseph uitgekeken naar passend onderwijs. Aangezien moeder van Caloen de bedreigingen en slechte invloeden van de wereld vreesde, werd er geopteerd voor preceptoren (= huisleraren) naar de mode van de tijd. Met

veel moeite vond men een geschikte preceptor in de persoon van abbé Lefebvre⁸ uit het bisdom Amiens. Ook de jonge Oost-Vlaamse seminarist Gustaaf Daemers (later bisschop geworden)⁹ werkte mee aan de opvoeding van de kinderen van Caloen.

Met laatstgenoemde maakte Joseph in 1872 een reis van drie maanden naar het H. Land¹⁰. In het kasteelarchief vonden we een bundel literaire en taalkundige taken terug: Latijnse thema's (bv. Sanctorum omnium festum), Franse verhalen (bv. Narration offerte à mon cher Père le jour de sa fête 4 novembre 1867), ja zelfs Engelse briefjes aan zijn ouders zoals: "My dear Parents, I wish you a happy new year and a long and happy life. I will try my best to make you still happier and submission to every thing you say. Good bye my dear Parents, bless me and pray for me that I may improve every day. Your fond little child, Joseph."¹¹

Wie had Joseph dit Engels geleerd? Zijn omgang met Sutton? In de familie van Caloen werd altijd met zekerheid verteld dat Gezelle de jonge Joseph Nederlands (Vlaams) geleerd zou hebben. Wellicht ook Engels?

Wij menen dat, gezien de drukke activiteiten van Gezelle in deze periode (1864: vice-rector Engels Seminarie, hoofdredacteur van Rond den Heerd), deze lessen slechts hoogstens occasioneel geweest kunnen zijn!

De artistieke interesses van de jonge baron.

Joseph was vijf, zes jaar toen de werkzaamheden aan het kasteel van start gingen. Hij moet de gesprekken tussen zijn ouders en architect Bethune en de talrijke uitvoerders van het werk vaak beluisterd hebben. In elk geval legt hij al op heel jonge leeftijd meer dan bijzondere interesse aan de dag voor archeologie, architectuur en geschiedenis.¹²

Op 2 mei 1870 werd Joseph van Caloen verkozen tot lid van de

Société archéologique de Bruges. Hij volgde Gilliodts-Van Severen op. Jean van Caloen vermeldt in zijn "Généalogie..." dat enkele leden zich verzetten tegen de verkiezing van Joseph omwille van zijn jeugdige leeftijd. Maar Gezelle verdedigde hem met gloed: "Il est plus savant que la plupart d'entre nous"¹³.

In het paviljoentje waarin hij te Loppem privé-les kreeg, installeerde Joseph van Caloen een klein archeologisch museum. Het keurig gerestaureerde gebouwtje bij het kasteel dateert van de tijd van het oude neoclassicistische kasteel.

Van dit geleerde archeologisch genootschap maakten ook Gezelle en James Weale deel uit. De bijeenkomsten hadden plaats ten huize van F.H. d'Hoop, die later "Le village de Lophem" zou publiceren¹⁴.

In 1867 stelde Félix Bethune de veertienjarige Joseph voor als lid van de Gilde de Saint-Thomas et de Saint-Luc en vanaf 1869 al stelde van Caloen, samen met zijn leeftijdgenoot Jean-Baptiste Bethune, de verslagen op van de vergaderingen en de reizen¹⁵.

Joseph van Caloen en Rond den Heerd.

Vanaf december 1865 waren Guido Gezelle en James Weale gestart met de uitgave van het katholiek-volkskundig weekblad Rond den Heerd¹⁶. Maar in mei 1866 haakte James Weale af als medewerker. Hij wilde het weekblad zelfs opdoeken. Gezelle echter wilde niet wijken.

Aloïs Walgrave¹⁷, de biograaf van Gezelle, schreef in 1923: "Naast Weale, den Engelsch-Brugschen oudheidkundige, vormde Gezelle naar zijn hand een cenakel van medeschrijvers voor het blad. Het waren eerst oud-studenten, toen nog te Brugge aanwezig, gelijk Callebert en Verriest; 't waren later seminaristen, die kennis met hem hadden aangeknoopt: Duclos, Cam. Maes, Slosse, of jonge priesters en leeken: Rembry, Jan Bethune, van Caloen¹⁸. Hij verga-

derde ze in zijn huis, hij gaf hun onderwerpen en gedachten in volgens ieders bijzonderen aanleg en bekwaamheid; hij verbeterde hunnen opstel voor taal en stijl. Baron Bethune en baron J. van Caloen heeft hij, mag men zeggen, Vlaamsch leeren schrijven.” Meer en meer raak ik ervan overtuigd dat de lessen Nederlands van Gezelle eerder schrijfofdrachten voor Rond den Heerd waren die hij begeleidde en ten slotte publiceerde¹⁹.

Trouwens, in 1921 schreef Mgr. van Caloen in zijn “Mémoires”:
“Il (= Gezelle) m’attira dans son orbite avec plusieurs autres jeunes prêtres et laïques. Nous formions une petite société littéraire dont Gezelle était président et qui avait pour but de faire revivre l’ancien West-flamand dans tout sa pureté et naïveté primitives. L’organe de cette société s’appelait: “Rond den Eerd”. J’y fis mes premières armes. Dans une langue qui n’était pas réellement ma langue maternelle mais que j’aimais et estimais en vrai patriote...”²⁰

Frank Baur heeft het in zijn “Bio-bibliographische inleiding” tot “Van den Kleenen Hertog” over “bijdragen van Baron Joseph van Caloen of van Baron Jan Bethune worden door Gezelle in den voor Rond den Heerd passenden vorm gebracht.”²¹

En kan. H. Rommel ten slotte schrijft in het Bijblad van Biekorf (1899; p. 31) over “de eerste opstellers Baron Joseph van Caloen, nu Pater Benedictijn en Abt van het klooster van Olinda in Brazilië en Baron Jan Bethune.... In de jaren zestig waren de jonge edellieden weinig in het vlaamsch geoefend: Gezelle had eene bijzonder manier om deze twee jongelingen niet alleen hun vlaamsch beter te doen leeren, maar ook om hun gewrochten te vragen die aan deze jonge liefhebbers van oudheid en kunst ter eere strekken.”²²

We poogden de bijdragen van Joseph van Caloen aan Rond den Heerd te inventariseren. Ze werden meestal gepubliceerd en onder-

tekend met de initialen J.V.C., J.v.C (= Joseph van Caloen), J.M.V.C. (= Joseph Michael van Caloen), J.C. (Joseph Caloen)²³.

Volgens A. Demeulemeester in Biekorf 70, 1969 (p. 374), zouden ook de met Jan Bruggeman ondertekende bijdragen ten dele op naam van Joseph van Caloen geschreven mogen worden. Ze zouden een soort co-productie zijn van architect Jean Bethune, zijn oudste zoon Jean-Baptist en diens intieme vriend, Joseph van Caloen. Het aandeel van laatstgenoemde zou het kleinst zijn. Dit zou blijken uit de bewaarde briefwisseling tussen J.B. Bethune en zijn vriend Joseph van Caloen.²⁴

De Loppemse jonge edelman behoorde zelfs tot de redactie van Rond den Heerd, want in een Nederlandse brief van 1870 aan Jean-Baptiste Bethune hoopte hij dat “gij (= Bethune) tegen de naaste Rond den Heerdsche vergadering, op een nieuw gelijk te laatste keer, zult herbeginnen...”. A. Demeulemeester ontdekte ook dat Gezelle aanzat aan een banket op het kasteel van Loppem op donderdag 29 juli 1869²⁵. Aanwezig waren ook Mgr. Faict (bisschop van Brugge), vicaris Wemaer, Félix Bethune en leden van de families Gilliodts, De Wappenaer en Visart de Bocarmé²⁶.

Toeval of niet, maar in Rond den Heerd 4 van 31 juli 1869, noteerde Gezelle de volgende vreemde ontdekking: “Gisteren heb ik te Lophem, ten casteele van den weledelen Heere van Caloen de Gourcy, een heupebeen gezien dat tienmaal zoo groot is, om niet te liegen, als al die nu bestaan; ‘t wierd op tien voet beneden den grond gevonden, en behoort een slach van dieren, die sedert den zondvloed, niet meer en bestaan; eertijds noemden de lieden zulke beenderen sinte Christoffels beenderen, en men hong ze in de kerken.”

Uiteraard ging de medewerking van Joseph van Caloen aan Gezelles Rond den Heerd ook gepaard met een drukke correspondentie en vergaderingen ten huize van de dichter: 's Verwers Dijk 19 te Brugge²⁷. Noch in het kasteelarchief, noch in het archief van de abdij van Zevenkerken worden brieven van Gezelle aan Joseph van Caloen bewaard. Zowel het Provinciaal Archief als het Gezellearchief in de Stadsbibliotheek van Brugge bezitten wederzijdse briefwisseling Gezelle-Joseph van Caloen²⁸.

Nu scheiden zich hun wegen.

Vanaf 1871 raakte Gezelle te Brugge besproken²⁹. Moeilijkheden van velerlei aard (persprocessen, besproken relatie met de Engelse familie Smith, zijn roddelende huishoudster...) belemmerden zijn werk en in een periode van depressie werd Rond den Heerd door priester Adolf Duclos overgenomen vanaf het nummer 49 van 28 oktober 1871³⁰. Op donderdag 2 november 1871 kwam de redactie voor het eerst samen onder voorzitterschap van Duclos te zijnen huize, Mariastraat 2 te Brugge.

In september 1872 werd Gezelle dan onderpastoor van de Kortrijkse O.-L.-Vrouweparochie, wat hem van de Brugse zorgen moest verlossen. Joseph van Caloen betreurde dit "changement qui vous éloigne tant d'ici. C'est un véritable chagrin pour moi de ne plus vous trouver à Bruges...". Meteen deelde hij zijn nakende intrede bij de benedictijnen van Maredsous mee, waarop Gezelle antwoordde: "La bonne et grande nouvelle que m'annonce votre lettre ne m'a pas surpris du tout; elle m'a réjoui et consolé; je vous félicite ainsi que vos chers Parents et toute votre famille; j'espère qu'entre-temps nous resterons en union de prières et de bonnes intentions et que le bon Dieu daignera bénir et faire prospérer pour sa gloire tout ce que nous penserons, dirons et ferons."³¹ Daarbij stuurde de jonge edelman een foto als herinnering. Gezelle dankte

“pour votre beau portrait.”³²

Op 8 november 1872 vertrok de negentienjarige Joseph van Caloen naar het in aanbouw zijnde klooster van Maredsous. Zijn opleiding zou hij echter in het Duitse Beuron ontvangen. De relatie Joseph van Caloen-Gezelle doofde hiermee niet uit, maar kwam toch op een lager pitje staan. In 1874 nog was Gezelle op zoek naar een gravure die hij door bemiddeling van de familie van Caloen geleend had van de Karmelitessen van Brussel. Hij zat er erg mee verveeld, want “ik heb veel moeten hooren van Jos. van Caloen en bijzonderlijk van madame omdat ik ze (= de gravure) verloren had”, schreef hij aan Duclos.³³

De mooiste brief van Joseph van Caloen aan Gezelle dateert van 1 augustus 1878. Daarin nodigt de jonge enthousiaste prior van Maredsous de dichter en onderpastoor uit monnik te worden in zijn abdij: “Je me dis sans cesse que vous êtes appelé à devenir un fils de Saint Benoît. Je prie l’Esprit-Saint de vous éclairer et de vous répondre à l’appel de Dieu, si c’est bien lui qui se fait entendre.” Gezelles schriftelijk antwoord hierop is ons niet bekend.³⁴

Nog één keer stuurde Gérard van Caloen O.S.B. een artikel naar Rond den Heerd (nog steeds ondertekend met J.v.C.) waarin hij de pas gerestaureerde en vergrote parochiekerk van Loppem beschreef als “Een herstelde buitenkerke”.³⁵

En de taal van de auteurs-correspondenten?

Ter afronding van deze relatiebeschrijving dient er nog iets gezegd over de taal waarin Joseph van Caloen schreef. Uiteraard werd de jongeman Franstalig opgevoed³⁶. Toch vonden we in het kasteelarchief vele sporen van Nederlandstalige werkjes, o.a. “Het leven mijner Ouders”. Ook het handschrift van “De vier Kruisreliquien”³⁷ vonden we daar terug. Eerst werd de tekst in het Frans geschreven,

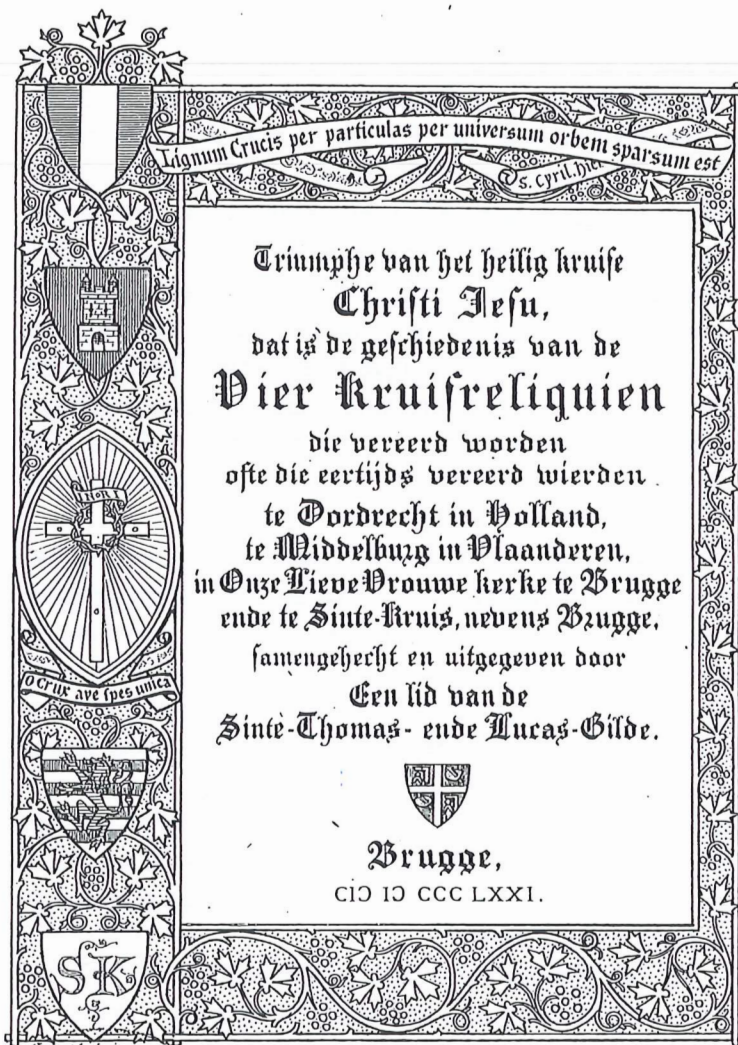
gevolgd door een verbeterde vertaling in het Nederlands (cahier, kwarto, harde kaft). De verbeteringen lijken mij van de hand van Gezelle, dit na vergelijking met Gezelles correcties van de drukproef van het inlegblad in Rond den Heerd, waarbij de eerste uitgave van De Bo's "Westvlaamsch Idioticon" werd aangekondigd (Brugge, Kruismaandag, 't Jaar 1870). Het manuscript bewijst dat Joseph van Caloen zijn bijdragen in zijn moedertaal (Frans) schreef en ze nadien vertaalde met Gezelles hulp. De jonge baron bekende immers zelf aan Gezelle: "Comme je ne connais pas assez le génie de votre belle langue nationale, pour oser m'en servir, il est écrit en français. Si vous voulez je le ferai traduire mais peut-être préférez-vous le traduire vous-même dans le style propre au Rond den Heerd, et y faire tous les changements que vous jugerez convenables."

Op 21 mei 1869 gaf de zestienjarige medewerker aan Gezelle toe: "D'après votre conseil j'ai essayé de l'écrire en flamand du premier jet; je crains de n'avoir pas réussi, et même de n'être pas compris par vous. Si vous trouvez le flamand trop mauvais et fautif, je vous prie de me le faire savoir que j'écrive la suite en français; en tout cas, veuillez le refondre entièrement, et le rendre un peu moins indigne de paraître dans votre journal."³⁸

Naast het handschrift vonden we ook het notitieboekje met de namen van de intekenaars op "De vier Kruisreliquien" terug. Ook Gezelle prijkt ertussen met de opmerking dat hij de bestelde exemplaren aan de drukker zal betalen.³⁹

Na de publicatie van zijn artikel over de Loppemse kerk in Rond den Heerd (1878) schreef Joseph van Caloen nooit meer in het Nederlands.

Hij zou op 16 januari 1932 sterven op Cap d'Antibes. Zijn stoffelijke resten rusten echter in de kapel van de abten op het kerkhof van de abdij van Zevenkerken die door hem gesticht werd.

Lignum Crucis per particulas per universum orbem sparsum est

S. Cyril. h.

Triumphe van het heilig kruise
Christi Jesu,
dat is de geschiedenis van de
Vier Kruisreliquien

die vereerd worden
ofte die eertijds vereerd wierden .
te Dordrecht in Holland,
te Widdelburg in Vlaanderen,
in Onze Lieve Vrouwe kerke te Brugge
ende te Sinte-Kruis, nevens Brugge,
samengehecht en uitgegeven door
Een lid van de
Sinte-Thomas- ende Lucas-Gilde.

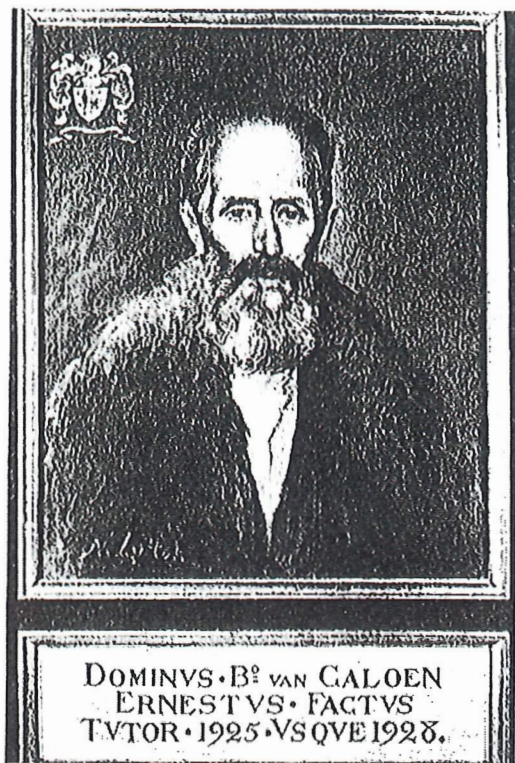

Brugge,
CIC IC CCC LXXI.

Steendrukkerij van J. Peyt, te Brugge.

D. ERNEST EN LODEWIJK van CALOEN

Ernest van Caloen: een Brugs politicus.⁴⁰

Het jongste kind van Charles van Caloen en Savina de Gourcy heette Ernest. Hij werd geboren op 11 november 1859. Net als zijn broer Albert werd Ernest doctor in de rechten te Leuven. Op 26 juni 1888 huwde hij in Koolkerke zijn nicht Marguerite van Caloen Basseghem. Zij kregen acht kinderen onder wie Caroline die de echtgenote zou worden van Jean van Caloen, laatste bewoner van het kasteel van Loppem.⁴¹

Ernest van Caloen oefende nagenoeg alle Brugse politieke mandaten uit: gemeenteraadslid, schepen, dienstdoend burgemeester (ter vervanging van Visart de Bocarmé tijdens de Eerste Wereldoorlog), voorzitter van de C.O.O., lid van de Provincieraad en senator (hij staat zijn zetel af aan Albert Ruzette). Hij was ook een periode

voorzitter van het West-Vlaamse Sint-Vincentius à Paulogenootschap.

Op 6 januari 1937 overleed hij op het kasteel ten Berge op Koolkerke.

Lodewijk van Caloen sterft op zevenjarige leeftijd (12.11.1897)

Van Ernest van Caloen kennen wij slechts één Nederlandse brief aan Gezelle. Hij dateert van 8 augustus 1894 en vergezelde de gekopieerde "rijmreken" van Gezelle bij de wandschilderijen van A. Martin in het Loppemse kasteel. Het antwoord van de dichter (12 augustus 1894) werd gepubliceerd in de Jubileumuitgave van Guido Gezelles volledige werken "Brieven van, aan en over Guido Gezelle" (1939). In deze brief vernemen we dat Gezelle te gast was te Loppem en vergeten had zijn eigen verzen te kopiëren.⁴²

Het gezin Ernest van Caloen beleefde in 1897 een drama toen hun zevenjarige zoontje Louis (Lodewijk) overleed (Sint-Michiels-Brugge, 12 november 1897). Het kind werd in Loppem begraven. Gezelle schreef een ontroerend zielgedichtje dat op het gedachtenisprentje afgedrukt werd. In de grafkapel van de familie van Caloen herinnert een grafsteen aan Lodewijk en zijn broertje Gheeraard die vier jaar later stierf.

Hoe hebt gij losgedaan
de liefdebanden,
die u en ons, o kind,
te zamen spanden?

Hoe hebt ge uw vrienden al,
hoe ons verlaten,
die, naast u nêergeknield,
te bidden zaten?

Wie deed u henengaan,

wie deze ontloopen,
die wilden duizendmaal
u 't leven koopen?

Hoe, onder menigen,
moest gij het wezen,
die geen gegif en zou,
geen kunst genezen;

dien geen mirakelen,
God afgebeden
door onze ellendigheid,
ooit hulpe en deden?

Gij gingt het leven in;
wij blijven sterven
en niet gestorven zijn,
van u te derven!
Van daar gij henen voert,
op ons zie neder,
tot dat, gestorven wij
u vinden, weder.

En gij, die ook verloost
uw Teerbeminden,
Maria, helpt ons hem
eens wedervinden!

G.G.

E. PASTOOR CONRAD WYSEUR⁴³

Conrad Wyseur was afkomstig van Wevelgem waar hij op 2 januari 1849 geboren werd.

Voor zijn priesterwijding op 7 juni 1873 schreef Guido Gezelle het gedicht "Aan mijnen Eerweerden Nonkel Mijnheer Koenraad Wyseur bij zijne eerste plechtige Misse", op vraag van Arthur Decoe-ne, neef van Wyseur.

Aan mijnen Eerweerden Nonkel
Mijnheer Koenraad Wyseur bij zijne eerste plechtige Misse.

Ach! hoe kon ik ooit verstaan
Wat gij heden hebt gedaan,
Als wij allen nederknielden
En uw' handen Jesus hielden;
Priester Gods, die mij, een kind
Nu met Priesterhert bemint!
Ach! hoe kan ik u vereeren,
Die de woorden spreekt des Heeren,
Die God zelf, met vleesch en bloed,
In uw' handen dalen doet.
Helpt mij, Eng'len, helpt mij allen,
Die ik heb zien nedervallen
Vol van eerbied op den grond,
Als alleen gij rechte stondt.
Waar' mijn' tale nog zoo veerdig,
Helpt mij, want, ik weet, onweerdig
Is al 't gene ik zeggen kan;
Helpt mij, en ik zwijge dan!

Brugge, 10ⁿ Juni 1873

G. Gezelle.

Na zijn priesterwijding werd Wyseur aangesteld tot onderpastoor in Elverdinge op 19 september 1873. Leonard De Bo was er net pastoor geworden (12 juli 1873). Maar op 6 oktober 1875 al verhuisde Wyseur als onderpastoor naar Blankenberge, opnieuw slechts voor twee jaar. Een langere dienststaat van 16 jaar zou hij afmaken als onderpastoor van het bedevaartsoord Dadizele dat toen pas een nieuwe basiliek gekregen had. Wyseur maakte er kennis met architect Bethune die voor het meubilair en het interieur van de kerk zorgde.⁴⁴ In Loppem maakte pastoor Wyseur de laatste levensjaren mee van Charles van Caloen, de oude vriend van architect Bethune.

Op 25 oktober 1893 startte het enige pastoraat dat Conrad Wyseur ooit uitoefende: de Sint-Martinusparochie te Loppem.

Met onderpastoor d'Huverttere vormde hij een goed functionerend

duo. Wyseur bewoog zich goed in hogere kringen zowel als bij de volksklasse. Zijn onderpastoor werd de voortrekker in de sociale ontvoogding van zijn werkende parochianen.⁴⁵

Tijdens het pastoraat van Wyseur werd de abdij van Zevenkerken gesticht door Dom Gérard (Joseph) van Caloen O.S.B.⁴⁶

Merkwaardig is Wyseurs prachtige liber memorialis dat hij in 1900 startte.⁴⁷ Het parochiale reilen en zeilen noteerde hij in zijn mooiste Latijn in de kroniek. In de geest van die tijd trok de pastoor nogal fel van leer

tegen de drankzucht van de werklieden. Dat belette hem niet zelf feest te vieren op 9 juni 1898, toen hij zijn zilveren priesterjubileum vierde. Opnieuw schreef Guido Gezelle op vraag van Wyseurs neef A. Decoene, een huldegedicht dat nu vol fijne verwijzingen naar en allusies op gebeurtenissen uit de pastoor zijn leven steekt.

OP HET VIJF-EN-TWINTIGSTE VERJAREN
VAN DE HEILIGE PRIESTERWIJDING VAN DEN Z. E. HEER
KOENRAAD WYSEUR, PASTOR TE LOPHEM
GEVIERT OP DEN 9STEN IN ZOMERMAAND 1898

“Ach! hoe kon ik ooit verstaan
wat gij heden hebt gedaan,
als wij allen nederknielden

en uw' handen Jesus hielden!"
Zoo zeider een en, op den schoonen dag van heden,
al vijf-en-twintig jaar, Heer Pastor, is 't geleden.

Sedert is er meer als een,
die te Brugge dan verscheen,
komende u met ons vereeren,
heengegaan in 't huis des Heeren.
Maar gij bleeft vaste staan en vijf-en-twintig jaren
zaagt, Pastor, een vóór een, gij vóór uw' voeten varen.

Elverdinghe, daar De Bo
boeken schreef, *in folio*,
gaven ze u vooreerst en zeiden:
"Helpt De Bo zijn' schapen weiden."
De Bo, die brave man, hij wilde u daar doen blijven,
maar meerder macht deed u naar Blankenberghe drijven,

daar Gustavus Waffelaert
vroeger was, zoo gij ook waart,
menschenzielen allerhande
krijgende in uw' visschersmande.
Gij wister meer als een' te vangen en te snoeren,
en, in uw' netten vast, den Hemel in te voeren.

Dadiseele, op dezen tijd,
was nen Onderpastor kwijt,
en de Bisschop zei: "Wij zullen,
met Wyseur, dat postje vullen."
Zo mocht gij zeggen nu, en wel te goeder trouwe:
"Een Priester ben ik en een kind van Onze Vrouwe!"
't Was beschikt, dat gij voortaan
nader zoudt van Brugge staan;
zoo, naar Lophem, eer veel' stonden,
wierdt gij, Heer Wyseur, gezonden.
Hier staat hij nu, die man, en volgt, allengskens verder,
des Heeren voetspeur na, als Lophems goede Herder.

Koenraad heet hij, wel te recht,

want, wanneer men *koen raad* zegt,
zegt men zijn' hoedanigheden:
koen van rade en wijs van reden.

Hij blijve, *koen van raad* en vol van *koene* werken,
nog lange Lophem *koen*, met *koenen raad* versterken!

Vijf-en-twintig jaar nu zijt
gij al Priester Gods gewijd:
Vijf-en-twintig jaar, nadezen,
late God het vijftig wezen!

Zoodat wij, herverjaard, u, meer als vijftig keeren,
nog mogen, hooger op, den blijden weg vereeren!

“Ach! wie kander ooit verstaan
wat gij, Pastor, hebt gedaan,
heden, als wij allen knielden
en uw' handen Jesus hielden!”

O Jesu, dien de hand van onzen Herder, heden,
genaakte, zegent hem en ons, in eeuwigheden!

In de zomer van 1913 al was hij door de befaamde Brugse dokter Sebrechts in de pastorie van Loppem met succes geopereerd.⁴⁸

Conrad Wyseur nam ontslag als pastoor van de Sint-Martinusparochie te Loppem op 16 september 1919. Eén maand later, op 25 oktober overleed hij al. De Eerste Wereldoorlog had iets te veel van zijn krachten gevergd. Samen met zijn onderpastoor was hij door paniekerige Duitsers in de oktoberdagen van 1914 gegijzeld, maar burgemeester Albert van Caloen had met gunstig gevolg kunnen bemiddelen.⁴⁹

Met de relatie Wyseur-Gezelle sluiten we dit overzicht af. We hadden hier ook Amand Van Eecke, pastoor van Loppem van 1871 tot 1878 aan toe kunnen voegen. Zijn relatie met Gezelle dateerde echter eerder van zijn tijd als onderpastoor van Sint-Denijs.⁵⁰

Guido Gezelle stierf op 27 november 1899 als geestelijk directeur van het Engels klooster. Zijn levenscyclus was rond. Zijn geboorte-

parochie werd ook zijn plaats van overlijden.

Bertrand Denys
10de in Louwmaand 1999.

Bronnen en noten:

1. Toen wij ons artikel over Guido Gezelle en zijn Loppemse relaties beëindigd hadden, verscheen een merkwaardige studie over "*De Sint-Andriesabdij Zevenkerken. Met dom Gérard van Caloen de geschiedenis in*" van de hand van dom Christian Papeians de Morchoven O.S.B. (Lannoo, Tielt, 1998). De periode in het leven van dom Gérard die voor onze studie van enig belang is (1853-1872), komt er echter maar heel summier in aan bod (p. 13-15). Het beeld dat we van dom Gérard krijgen is verrassend nieuw: een koppige doorrijver die eerst handelde en dan pas nadacht (j' agis, puis je réfléchis).
2. In het handgeschreven "Leven van mijn ouders" (A.K.L., I.R.83) vermeldt Joseph van Caloen dat de familie zeven huisjes van de Schoenmakersrente kocht aan de Dijver te Brugge om er één statige herenwoning van te maken (nrs 10-11). Later kochten de van Caloen ook het nummer 12 waar vandaag de stedelijke musea gevestigd zijn (zie daarover: S. Vandenberghe: *Het glasraam in de neogotische privé-kerk van Mgr. A. Wemaer (1812-1875) aan de Dijver 12 te Brugge*, in Jaarboek 1991-1992, Brugge Stedelijke Musea, 1993).
3. In het kasteelarchief te Loppem wordt een aantekenboek bewaard waarin Savina de Gourcy de gezondheidstoestand van haar zoon Joseph nauwkeurig beschreef. Gedurende zijn noviciaat trok de jonge van Caloen om gezondheidsredenen samen met zijn moeder naar de Azurenkust. Archief Kasteel van Loppem (A.K.L., I.B.417)
4. De talrijke brieven die baron John Sutton vanuit het Duitse Kiedrich naar Savina de Gourcy schreef, bewijzen de hechte banden tussen de beide families. Het is Sutton geweest die de Duitse schilder A. Martin aanbeval voor het maken van de wandschilderingen in het kasteel. (A.K.L., I.B.412) Baron John Sutton bezat te Brugge een woning aan de Gouden Handstraat (in de tentoonstellingsbrochure verkeerdelijk als Handboogstraat vermeld!). John Sutton (1821-1873) studeerde in Eton en Cambridge. Werd rooms-katholiek in 1853 in het Klein Seminarie te Roeselare. Mecenas van het Engels Seminarie te Brugge.

5. Het gastenboek van het Loppemse kasteel opent met de namen van de Brugse bisschop J.B. Malou en de Engelse kardinaal Wiseman (12 september 1861) A.K.L., I.R. 52bis.
6. A.K.L., I.B. 412
7. A.K.L., I.B. 412
8. Abbé Lefebvre: Priester van het bisdom Amiens; was zeven jaar in dienst van de familie van Caloen (1865-1872).
9. Gustaaf Daemers: Priester uit het bisdom Gent (Bellem); maakte in 1872 met Joseph van Caloen een reis naar het H. Land. Later zullen Henri Rommel en Henri Vandermeersch (ontwerper van het labyrint in het kasteelpark) de taak verder zetten.
Over H. Vandermeersch: zie P. Vandenbussche: *Het "Pensionnat du Sacré Coeur pour jeunes filles françaises"* in Iepers Kwartier, 24e jg. nr 1, juli 1988 (p. 28-30). In de tentoonstellingsbrochure werd verkeerdelijk vermeld dat Henri Vandermeersch ook onderpastoor van Loppem was.
10. Van 15 februari tot 10 mei 1872 maakte de negentienjarige Joseph een reis naar het H. Land in het gezelschap van Gustaaf Daemers. Hiervan wordt een handgeschreven Franstalig verslag, verlucht met illustratiemateriaal uit tijdschriften, bewaard. Op deze reis bezocht de jongeman enkele benedictijnse abdijen in Duitsland. Op basis van die eerste kennismaking zal hij later Beuron verkiezen. A.K.L., I.R. 109
11. A.K.L., I.B. 412
12. Naar het schijnt zou Joseph met ezel en kar de sites aangedaan hebben waar verbouwingswerken of opgravingen te Brugge uitgevoerd werden. Bedreigde archeologische stukken bracht hij op die manier over naar Loppem.
"... il avait installé tout un petit musée d'archéologie à Lophem dans le pavillon où se donnaient leurs classes auparavant. Il y apportait notamment les débris anciens trouvés dans les démolitions d'églises, ou de vieux bâtiments et qu'il ramenait dans sa charrette à âne." (p. 316)
Jean van Caloen: *Histoire généalogique de la maison de Calonne et van Caloen en Tournaisis et au comté de Flandre*, éd. Tradition et Vie, Bruxelles, MCMLIX (niet in handel).
13. Jean van Caloen: o.c. p. 316
14. F.H. d'H(oop): *Lophem. Histoire et Description de ce village et de la seigneurie de ce nom*. Bruges, Aimé De Zuttere, 1873.

15. Félix Bethune: ° Kortrijk 1 april 1824, + Brugge 17 jan. 1909. Broer van architect Bethune. Econoom Klein Seminarie Roeselare (1849); priester gewijd door Mgr. Malou (22 dec. 1849); leraar Groot Seminarie (1859); econoom Groot Seminarie (1861); titulair kanunnik (1876).
Jean-Baptiste Bethune: zie noot 18.
In Bulletin, n° 4 (p. 29) wordt vermeld dat kan. Félix Bethune zijn neef Jean-Baptiste uit Gent en die zijn vriend Joseph van Caloen uit Loppem als nieuwe leden van de Gilde de St.-Thomas et St.-Luc voorstelde. Joseph van Caloen was toen amper 15 jaar!
In Bulletin n° 5 publiceerde van Caloen al een artikel over "L'ancienne collégiale de Saint-Victor à Xanten." (p. 99-106)
De beide jonge leden werden al gauw aangesteld tot hulpsecretaris.
16. Over Gezelles Rond den Heerd werden enkele degelijke studies geschreven:
- P. Allossery: *Kan. Ad. Duclos (1841-1925), met een kijk op den zoogenaamden taalparticularistenstrijd*, Drukkerij Jos De Plancke, Brugge, 1930.
- Maurits Van Coppenolle: *Het Westvlaams weekblad Rond den Heerd*, in Jaarboek van de Heemkundige Kring Maurits Van Coppenolle, Sint-Andries, 1959.
- *Rond den Heerd herdacht 1865-1965*, extranummer van Biekorf - Westvlaams Archief, november 1965.
- Luc Schepens: *Het financieel beheer van Rond den Heerd*, in Biekorf 1967.
- An Coucke: *Rond den Heerd (1856-1902)*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, R.U.G., 1981-1982.
Jan Geens: *De moeilijke start van "Rond den Heerd"*, in Gezelliana X, 1979-1980, p. 105-146.
17. Aloïs Walgrave: *Het leven van Guido Gezelle, Vlaamschen priester en dichter*, Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur, Amsterdam, 1923.
18. - Karel Callebert. ° Roeselare 21 mei 1837, + Blankenberge 7 okt. 1900. Toneelacteur (Jan Onraedt, 1867; Paul en Isabella, 1877; Godfried en Roeland, 1883). Oud-leerling van Gezelle. Priester gewijd in 1863.
- Hugo Verriest: ° Deerlijk 25 nov. 1840, + Ingooigem 28 okt. 1922. Leerling van Gezelle aan het Klein Seminarie te Roeselare. Leraar St.-Lodewijkscollege te Brugge (1864), het Klein Seminarie te Roeselare (1867) waar hij in 1875-76 Albrecht Rodenbach als leerling had. Rector bij de zusters van Liefde te Heule (1877), principaal van het college in Ieper (1878), pastoor van Wakken (1888) en Ingooigem (1895). Vurig redenaar. Bekend om zijn "Twintig Vlaamsche Koppen" (1901).
- Adolphe Duclos: ° Brugge 31 aug. 1841, + 6 maart 1925. Priester 1865.

Leraar Torhout 1865, secretaris bisdom Brugge 1868, pastoor Pervyse 1889, pastoor St.-Jacob Ieper 1897, kanunnik 1903. Archeoloog, historicus en heemkundige. Was na Gezelle, 25 jaar hoofdredacteur van *Rond den Heerd*. Auteur van o.a. "Tillo de Saks" en "Bruges, Histoire et Souvenirs" (1910).

- Camiel Maes: ° Kortrijk 13 maart 1846, + U.S.A. ?. Missionaris in Amerika en bisschop van Conington. Auteur van *Belgische zendelingen in Amerika*.

- Leopold Slosse: ° Marke 1842, + Rumbeke 1920. Priester. Pastoor te Kooigem en Rumbeke. Auteur van "Rond Kortrijk".

- Ernest Rembry: ° Moorsele 22 jan. 1835, + Brugge 14 mei 1907. Secretaris van het bisdom Brugge. Kanunnik van de Kathedraal. Auteur van "De bekende Pastors van Sint-Gillis te Brugge 1311-1896" (1890).

(Gegevens uit "Lexicon van Westvlaamse schrijvers", uitg. V.W.S.)

- Jean-Baptiste Bethune: ° Brugge 25 jan. 1853, + Heestert 24 maart 1907. Gehuwd met Anne-Clémentine de Villers (1876). Zoon van Jean-Baptiste Bethune (neogotische architect van het kasteel van Caloen). Advocaat bij het Hof van Beroep te Gent (1875). Katholiek provincieraadslid (1878-1903), bestendig afgevaardigde (1892-1903). Gemeenteraadslid (1878) en burgemeester (1879-1885) van Oostroozebeke. Gouverneur van West-Vlaanderen (1903-1907). Goede jeugdvriend van Joseph van Caloen.

(Gegevens uit Luc Schepens: *De provincieraad van West-Vlaanderen 1836 / 1921*, Lannoo, Tielt-Amsterdam, 1976.)

19. In het archief van het kasteel van Caloen vonden we in elk geval geen enkel spoor van zulke lessen, wel van andere vakken als Frans, Latijn... Hoewel de afstand tussen de Korte Ridderstraat en de Dijver te Brugge niet erg groot was, toch moet het voor Gezelle met z'n drukke activiteiten vaak onmogelijk geweest zijn les te geven.
In de P.B.C. worden enkele artikelen bewaard die J.v.C. in het Nederlands schreef.
20. Archief Abdij van Zevenkerken: handgeschreven "Mémoires" van dom Gérard van Caloen O.S.B.
21. Guido Gezelle: *Van den kleenen hertog*, tekstkritisch uitgegeven, ingeleid en verklaard door dr. Frank Baur, (Jubileumuitgave), N.V. Standaard-Boekhandel, 1932.
22. - Henri Rommel was in de zeventiger jaren preceptor geweest op het kasteel van Caloen. °Rumbeke, 8 juni 1847, +Brugge, 16 juli 1915. Leraar (1883) en principaal (1896) van het St.-Lodewijkcollege te Brugge. Sprak de lijkrede uit op de begrafenis van G. Gezelle. Medewerker aan *Biekorf* en *Annales de la Soc. d'Emulation*. (Lexicon Westvlaamse Schrijvers, deel 5)

23. Wij verklaarden de initialen op basis van inhoudelijke verwijzingen. Achteraf werd onze identificatie bevestigd door een lijst, door Mgr. Gérard van Caloen zelf opgesteld, waarin zijn bijdragen aan verschillende tijdschriften opgesomd werden. "Liste des articles parus", Archief van de Abdij van Zevenkerken (met dank aan dom Christian Papeians die ze ons signaleerde).
24. Jean-Baptiste Bethune sr. had een zoon met dezelfde voornaam. Tussen de families Bethune en van Caloen bestond een vriendschapsrelatie. Zie ook noot 18.
25. A. Demeulemeester: *"Notities bij een vriendschap. Gezelle en Jozef van Caloen"* in Biekorf 73, 1972, p. 238.
26. A. Demeulemeester: *ibid.* p. 140.
- Felix Bethune: (1789-1880); studies in Parijs; gemeenteraadslid (1814-1836) en burgemeester van Kortrijk (1836-1854); senator (1845-1870); gehuwd met Julie Adèle de Renty (1792-1856) en vader van Sidonie, Félicie, Jean-Baptiste, Felix en Paul. In 1845 in de adel opgenomen als ridder, in 1853 baron.
 - Jan Jozef Faict: ° Leffinge, 22 mei 1813, + 4 januari 1894. Superior van het Klein Seminarie (1849); bisschop van Brugge (1864-1894).
 - Antoon Wemaer: ° Brugge, 23 jan. 1812, + Brugge, 17 dec. 1875. Professor Groot Seminarie 1840, directeur Groot Seminarie (14 okt. 1850), vicaris van Mgr. Faict (1864). Woonde aan de Dijver 12 als buurman van de van Caloens; bezat een indrukwekkende kunstcollectie. Hij was de inspirator van 't Kiesgazetje en 't Jaer 30 van Guido Gezelle. In dit laatste blad kreeg Charles van Caloen volop steun bij de senaatsverkiezing van 11 juni 1867. Zie St. Vandenberghe in Jaarboek 1991-92, Stedelijke Musea, Brugge, 1993. De families Gilliodts, DeWappenaer en Visart de Bocarmé waren vooraanstaande Brugse families.
27. De beide huizen die Gezelle bewoonde toen hij onderpastoor was van de Sint-Walburgaparochie hebben een gedenkplaat die volgens sommigen verkeerde informatie bevat. Dr. Luc Schepens beweert, zich baserende op de bevolkingsregisters, dat Gezelle van 1865 tot 31 dec. 1871 het huis nr 5 aan de Korte Ridderstraat bewoonde en van 1 jan. 1872 tot zijn verhuis naar Kortrijk in sept. 1872 het huis nr 20 aan de Verwersdijk. In het archief van het kasteel van Caloen steekt echter een inlegblad met voor inschrijvingsmogelijkheid op Joseph van Caloens "Vier Kruisreliquien". Het boek verscheen in 1871 en de inschrijving moest opgestuurd worden naar "Mijnheer van Rond den Heerd, 's Verwers Dijk 19". Een tegenstrijdigheid

die ik niet kon ontwarren.

28. Zie de hiernavolgende bijlagen 3 en 4.
29. Over deze bewogen periode in Gezelles leven handelen volgende studies:
 - R. Van Sint-Jan: "*Guido Gezelle's avonturen in de journalistiek*", Lannoo, Tielt, 1954.
 - Herman Bossier: "*Geschiedenis van een romanfiguur. De "chanoine Dore" uit Là-bas van J.-K. Huysmans*", Heidelberg, Hasselt, 1965².
 - Luc Schepens: "*Guido Gezelle en de familie Smith. Brugge, 1872-Kortrijk, 1873*". *Gezellekroniek*, VI, 1970, p. 19-44 en IX 1973, p. 216-218.
30. Maurits Van Coppenolle: o.c., p. 68-73. Rond den Heerd herdacht 1865-1965, extranummer van Biekorf - Westvlaams Archief, november 1965. Zie vooral p. 9-10.
31. Franse brief van Joseph van Caloen aan Guido Gezelle, d.d. 8 okt. 1872. Deze brief werd vermeld in het artikel "Guido Gezelle et Monseigneur van Caloen" in "Les cahiers de Saint-André", jrg. 1963, nr. 2, p. 10-20 en nr. 4 p. 11-21 en geconsulteerd in het archief van het Kasteel van Loppem. Noch in het Gezellearchief te Brugge, noch in het kasteelarchief te Loppem vonden we deze brief terug.
32. Franse brief van Guido Gezelle aan Joseph van Caloen, d.d. 21 okt. 1872. Gezellearchief. Zelfde bemerkingen als in noot 31.
33. Jub. Brieven II, p. 151, nr. 128b.
Brief van Guido Gezelle aan Adolf Duclos, s.l./s.d., antwoord op een brief van Duclos van 12 febr. 1874.
34. Franse brief van Joseph van Caloen aan Guido Gezelle, van 1 aug. 1878. Gezellearchief Brugge. Zelfde bemerking als in noot 31.
35. Rond den Heerd, 7de jaar, nr. 31, 1 juli 1877, p. 244-245.
36. Het was E.H. Michiel English, archivaris van het bisdom, die in de "Dagklapper" van het parochieblad van Brugge (3 december 1961) voor het eerst schreef over lesnotities en opstellen van Joseph van Caloen, gericht aan Guido Gezelle. Hij had ze gevonden in het archief Duclos dat in zijn bezit was. Na lectuur en studie van deze stukken, concludeerde hij dat Joseph van Caloen zijn bijdragen aan Rond den Heerd met veel hulp van Gezelle had geschreven. Vandaag bevinden deze brieven en handschriften zich in de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief (zie bijlage 3).

37. Van de "Vier Kruisreliquien" werden twee uitgaven gemaakt: één met bewijsstukken, één zonder. Ze verschenen in de reeks "Bibliotheke van Rond den Heerd".
38. Franse brief van Joseph van Caloen aan Guido Gezelle d.d. 21 mei 1869. PBC, 11AB2.
39. Zowel het handschrift van de Vier Kruisreliquien als het boekje met de intekenaars zijn op dit ogenblik onvindbaar, al zijn ze gecatalogiseerd als A.K.L., I.B. 414.
40. Zowel Ernest van Caloen als zijn vrouw Marguerite van Caloen Basseghem waren rechtstreekse afstammelingen van Corneille-Ghislain van Caloen (4 dec. 1685-10juli 1757) en Marie-Josèphe de Nieulant (8 april 1703-23 juni 1780).
Ernest van Caloen en zijn vrouw kregen acht kinderen:
1° Louis: Brugge, 11 maart 1890 - St.-Michiels, 12 nov. 1897
2° Raymond: Brugge, 13 jan. 1892 - 20 juli 1915 gesneuveld te Reninge.
3° Agnes: Brugge, 23 maart 1893 - St.-Andries, 19 aug. 1930.
4° Geneviève: Brugge, 21 okt. 1894 - Brugge, 30 sept. 1935.
5° Caroline: St.-Michiels, 6 sept. 1896 - Vence, 10 jan. 1926.
(gehuwd met Jean van Caloen en moeder van baron Roland).
6° Gerard: Brugge, 11 febr. 1899 - Brugge, 11 april 1901.
7° Ernest: Brugge, 16 maart 1905 - 1996.
8° Louise: Brugge, 6 april 1907 - 1976.
(gehuwd met Joseph van Outryve d'Ydewalle)
(gegevens uit Jean van Caloen: o.c.)
41. Jean van Caloen X Caroline van Caloen Basseghem. Zelfde bemerkingen als voor Ernest.
42. Van Guido Gezelle wordt in het archief van het kasteel van Caloen te Loppem slechts 1 brief aan Ernest van Caloen bewaard, d.d. 12 aug. 1894.
Het Gezellearchief bewaart een apograaf van deze brief. Ditzelfde archief bezit de brief van Ernest van Caloen aan Guido Gezelle, d.d. 8 aug. 1894.
Beide brieven werden in het Nederlands geschreven.
43. Gegevens over pastoor Conrad Wyseur haalden we uit Alban Vervenne: *De parochie Sint-Martinus te Loppem en haar pastoors van 1300 tot heden*, Heemk. Kring van Loppem, 1980. Zie vooral p. 113-125.
44. Uit die periode dateert de enige bewaarde doormidden gescheurde brief van C. Wyseur aan Guido Gezelle. Plaats, datum een aanhef ontbreken. S.B.B. - G.A.

45. A. Vervenne: o.c., p. 120.
46. Rond de eeuwwisseling was dom Gérard actief in Brazilië. Voor de opleiding van missionarissen voor dit immense gebied had hij een stichting nodig. Hierbij dacht hij aan zijn geboortestreek Brugge-Loppem. De stichting en bouw gebeurde in het jaar 1901. De grond was een schenking van Leon van Ockerhout. Gegevens hierover: dom Christ. Papeians de Morchoven: o.c., hoofdstuk 5.
47. Archief Pastorie Loppem.
48. A. Vervenne: o.c. p. 119.
49. Over deze wederwaardigheden vertellen de drie Groot-Zedelgense chroniqueurs van de Eerste Wereldoorlog:
- Jules Depuydt: *Het Oorlogsdagboek '14-'18*, uitg. Heemk. Kring Pastoor Ronse, Zedelgem, 1997.
 - Joseph Coppieters: *Souvenirs personnels de la guerre 1914-1918, annotés par Joseph Coppieters à Lophem*. Handschrift, papier, na 3 aug. 1914 8°, 21 losse schoolschriften. In 1941 door de auteur afgestaan aan het stadsarchief van Brugge (handschrift 47).
 - E.H. Frederik Ronse: *Liber memorialis Parochiae Zedelghem 1900-1920*. Pastorie Zedelgem-St.-Laurentius.
50. A. Vervenne: o.c., p. 106.
R. Van Sint-Jan: o.c., p. 23-36.

Deze artikelenreeks verscheen als één geheel zonder noten en bronnen ter gelegenheid van de tentoonstelling " Guido Gezelle en zijn Loppemse relaties" n.a.v. de opening van de uitleenpost Loppem van de Gemeentelijke Openbare Bibliotheek.

Een synthese hiervan verschijnt in mei 2000 als onderdeel van een monografie over het kasteel van Loppem (leiding: lic. Jean Van Cleven), uitgave van het Gemeentebestuur van Zedelgem en de stichting Jean van Caloen.

Bijlage 1 Medewerking van Joseph van Caloen aan Gezelles Rond den Heerd.

Rubriek	Naam, schuilnaam, initialen	Datum, jaargang	bladzijde(n)	Titel / Inhoud
Brief	J.G. (inhoudstafel. J.C.)	4de jaar, nr 27, 29-5-1869	214-215	Brieven XXV / Reiserslag Duitsland
Brief	J.G.	4de jaar, nr 32, 3-7-1869	254-255	Brieven XXXI / Reiserslag Duitsland
Brief	niet ondertekend	4de jaar, nr 37, 7-8-1869	294-296	Brieven XXXIV / St-Christoffel van Evergem
Brief	J.C.	4de jaar, nr 38, 14-8-1869	303-304	Brieven XXXVI / Reiserslag Duitsland
Brief	J.C.	4de jaar, nr 39, 21-8-1869	310-311	Brieven XXXVII / Over de boetprocessie van Veurne
Brief	J.C.	4de jaar, nr 40, 28-8-1869	319-320	Brieven XXXVIII / Reiserslag Duitsland
Brief	J.C.	4de jaar, nr 42, 12-9-1869	335-336	Brieven XXXVIII / Reiserslag Duitsland
Brief	Jan Bruggeman	4de jaar, nr 47, 16-10-1869	374-375	Brieven LI / Reactie op artikel in vorige aflevering
Brief	J.v.C.	4de jaar, nr 52, 20-11-1869	414-415	Brieven LVII / Over de elf duizend Maagden en St.-Ursula
Brief	J.V.C.	5de jaar, nr 1, 27-11-1869	7-8	Brieven I / Over reis naar Bonn
Brief	J.v.C	5de jaar, nr 22, 23-4-1870	173	Kruiswegkapelletjes te Lichtervelde
Brief	J.O.C. (O=drukfout)	5de jaar, nr 32, 2-7-1870	255-256	Over de luiktafel van de kapel St.-Godelieve te Gistel
Brief	Jan Bruggeman	5de jaar, nr 48, 22-10-1870	383-384	Brieven LI / Over grafstenen van de Hayeskerokes in de O.-L.-Vrouwkerk te Brugge; reactie op brief van D. van den Hauweelschen in R.d.H. 5, nr 45, 1-10-1870
Brief	Jan Bruggeman	5de jaar, nr 51, 12-11-1870	407	De Brugsche zwanen
Brief	J.v.C.	6de jaar, nr 1, 26-11-1870	7-8	Brieven I / Over de geschiedenis van Bonn
Brief	J.v.C.	6de jaar, nr 6, 31-12-1870	48	Brieven V / Over broeder Franciscus a Puerto en zijn houten kindeken Jesus

Brief	Jan Bruggeman	6de jaar, nr 31, 24-6-1870	248	Mayken Cooren en haar afstamming
Brief	J.v.C.	6de jaar, nr 50, 4-11-1870	399-400	Een oogslag in eene oudeweitsche proochikerke
Brief	J.v.C.	7de jaar, nr 31, 1-7-1877	244-245	Een herstelde buitenkerke (pas vergrote en gerestaureerde kerk van Loppem)
Artikel	niet ondertekend	4de jaar, nr 34, 17-7-1869	269	H. Sacrament van Mirakelen (1)
Artikel	idem	4de jaar, nr 35, 24-7-1869	276-278	idem (2)
Artikel	idem	4de jaar, nr 36, 31-7-1869	286-287	idem (3)
Artikel	Jan Bruggeman	5de jaar, nr 12, 12-2-1870	96	Zerken in de kerk van Edelare
Allerlei geleerdheid	niet ondertekend	5de jaar, nr 23, 30-4-1870	183	De vier Kruisreliquien (1)
idem	idem	5de jaar, nr 24, 7-5-1870	186-187	idem (2)
idem	idem	5de jaar, nr 25, 14-5-1870	197-198	idem (3)
idem	idem	5de jaar, nr 27, 28-5-1870	210-211	idem (4)
idem	idem	5de jaar, nr 29, 11-6-1870	226-227	idem (5)
idem	idem	5de jaar, nr 30, 18-6-1870	236-237	idem (6)
idem	idem	5de jaar, nr 32, 2-7-1870	250-251	idem (7)
idem	idem	5de jaar, nr 33, 9-7-1870	267-268	idem (8)
idem	idem	5de jaar, nr 35, 23-7-1870	275-276	idem (9)
idem	idem	5de jaar, nr 37, 6-8-1870	290-292	idem (10)
idem	idem	5de jaar, nr 39, 20-8-1870	306-307	idem (11)
idem	idem	5de jaar, nr 40, 27-8-1870	315-316	idem (12)
idem	idem	5de jaar, nr 41, 3-9-1870	322-323	idem (13)
idem	J.v.C.	5de jaar, nr 42, 10-9-1870	331-334	idem (14)
Artikel	anoniem	6de jaar, nr 15, 4-3-1871	116-117	Het broederschap v. d. H. Drijvuldigheid te Gent (1)
idem	idem	6de jaar, nr 21, 15-4-1871	163-164	idem (2)
idem	Jan Bruggeman	6de jaar, nr 24, 6-5-1871	190-191	idem (3)

Dagwijzer	niet ondertekend	4de jaar, nr 34, 17-7-1869	266	Grafsteen Jan van Damme
idem	idem	5de jaar, nr 13, 19-2-1870	97-98	Bisschop Eleutherius van Doornik
idem	idem	5de jaar, nr 15, 5-3-1870	114	Sint-Florbert, discipel St.-Amand
idem	idem	5de jaar, nr 16, 12-3-1870	123	Sint-Landwaid, Lambert en Ariana
idem	idem	5de jaar, nr 35, 23-7-1870	273-274	Sint-Christoffel van Braine-le-Comte
idem	idem	5de jaar, nr 42, 10-9-1870	329	Sint-Vinciana, zuster van Landwaid
idem	idem	5de jaar, nr 42, 10-9-1870	331	Sint-Cornelius
idem	idem	6de jaar, nr 46, 7-10-1871	361-362	Sint-Lodewijk-Bertrand
Waar 't vliegen wilt	J.v.C.	6de jaar, nr 21, 15-4-1871	168	Over nieuwjaarswenskaart met kruis als afbeelding
-	-	6de jaar, nr 25, 13-5-1871	200	Aankondiging van verschijnen van "De vier Kruisreliquien" als boek (Bibliotheke van Rond den Heerd)
Printen	-	6de jaar, Nr 26, 20-5-1871	205	Titelbladzijde van "De vier Kruisreliquien"
Artikel	Ik en hij (= Jan Bruggeman en Rond den Heerd)	6de jaar, nr 45, 30-9-1871	357-359	Ontcijfering van teksten op Veurnse koperen platen
Vondsten en vinde- vogels	J.v.C.	6de jaar, nr 46, 7-10-1871	368	Archeologische vondsten van het oude bisschoppelijke paleis op de Brugse Burg.
idem	J.v.C.	6de jaar, nr 52, 18-11-1871	416	Archeologische vondsten in de Sint-Annakerk te Brugge

Bijlage 2: Medewerking van Joseph van Caloen aan Gezelles 't Jaer 70:

Artikel	24-6-1870, nr 2	H. Sacrament van Mirakel
---------	-----------------	--------------------------

Bijlage 3: Briefwisseling Gezelle - Joseph van Caloen.

Taal	Zender	Ontvanger	Datum	Bewaarplaats	Archiefnummer
Frans	Joseph van Caloen	Rond den Heerd (Mijnhere van R.d.H.)	3-3-1869	Prov. Bib. en Cultuur- archief (P.B.C.)	11AB2 (autograaf)
Frans	J.M. van Caloen	Guido Gezelle	9-4-1869	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	21-5-1869	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	8-6-1869	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Nederlands	Joseph van Caloen	Rond den Heerd	1869 (s.d.)	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	7-9-1869	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	13-10-1869	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	3-11-1869	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Nederlands	Joseph van Caloen	Rond den Heerd	s.d.	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Nederlands	Joseph van Caloen	Rond den Heerd	s.d.	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Nederlands	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	15-1-1871	P.B.C.	11AB2 (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	8-10-1872	Archief Kasteel Loppem A.K.L.	niet teruggevonden - vermeld in artikel van dom Fr. Meefs O.S.B. (apograaf)
Frans	Guido Gezelle	Joseph van Caloen	21-10-1872	Gezellearchief G.A. (S.B.B.)	niet teruggevonden - vermeld bij de Meefs (apograaf)
Frans	Gérard (Joseph) van Caloen	Guido Gezelle	s.d.	G.A. (S.B.B.)	niet teruggevonden - vermeld bij de Meefs (autograaf)
Frans	Joseph van Caloen	Guido Gezelle	1-8-1878	G.A. (S.B.B.)	idem

Bijlage 4: Briefwisseling tussen Guido Gezelle enerzijds en Ernest van Caloen, Charles van Caloen, Conrad Wyseur en Savina de Gourcy anderzijds.

Taal	Zender	Ontvanger	Datum	bewaarsplaats
Nederlands Nederlands	Ernest van Caloen Guido Gezelle	Guido Gezelle Ernest van Caloen	8-8-1894 12-8-1894	S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (apograaf) A.K.L. (autograaf) Jub. p. 220
Frans Nederlands Frans Frans	Charles van Caloen Conrad Wyseur Savina de Gourcy Guido Gezelle	Guido Gezelle Guido Gezelle Guido Gezelle Savina de Gourcy	27-10-1870 s.d. 14-12-1891 17-12-1891	S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) A.K.L. (autograaf) / S.B.B.-G.A. (apograaf) Allos- sery / Jub. p. 214
Frans Frans	Savina de Gourcy Guido Gezelle	Guido Gezelle Savina de Gourcy	18-12-1891 20-1-1892	S.B.B.-G.A. (autograaf) A.K.L. (autograaf) / S.B.B.-G.A. (apograaf) Jub. p. 214-215
Frans Frans Nederlands	Savina de Gourcy Savina de Gourcy Guido Gezelle	Guido Gezelle Guido Gezelle Savina de Gourcy	21-1-1892 2-2-1892 3-2-1892	S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) A.K.L. (autograaf) / S.B.B.-G.A. (apograaf) Jub. p. 216
Frans Nederlands	Savina de Gourcy Guido Gezelle	Guido Gezelle Savina de Gourcy	24-2-1892 7-3-1892	S.B.B.-G.A. (autograaf) A.K.L. (autograaf) / S.B.B.-G.A. (apograaf) Jub. p. 217
Frans Frans Frans Nederlands	Savina de Gourcy Savina de Gourcy Savina de Gourcy Guido Gezelle	Guido Gezelle Guido Gezelle Guido Gezelle Savina de Gourcy	2-6-1892 8-6-1892 9-6-1892 9-6-1892	S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) A.K.L. (autograaf) / S.B.B.-G.A. (apograaf) Jub. p. 217-218
Frans Frans Frans	Savina de Gourcy Savina de Gourcy Savina de Gourcy	Guido Gezelle Guido Gezelle Guido Gezelle	3-7-1892 21-7-1892 15-7-1894	S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf) S.B.B.-G.A. (autograaf)

DE FAMILIE SEGAERT

Eddy Kyndt

Familienamen zijn niet zo oud als men op het eerste gezicht zou denken. Eertijds werden andere identificatiemiddelen gebruikt om personen te onderscheiden.

Mensen werden vereenzelvigd met een voornaam, een bijnaam, hun uitzicht, herkomst, beroep, gaven, gebreken... (Namen zoals Vanbeselaere, Decorte, Delanghe, Desodt, Schapdrijver, Desanghe...)

Vanaf de 13de eeuw komt in onze contreien de 2de naam op de proppen. Vooral praktische redenen lagen aan de grondslag: de bevolkingsaan groei, opkomst van de steden, handel,...

Verplicht werden de familienamen pas na de Franse Revolutie, door de wet van 11 Germinal an XI (= 01.01.1802) onder Napole-on Bonaparte.

De familienamen kunnen grosso modo in vier groepen worden ingedeeld:

- patroniemen: Pieters, Caerels (zoon van Pieter, Caerel).
- beroepen: Deleersnijder, Devisscher.
- fysieke of geestelijke gesteldheid: Delanghe, Desodt.
- toponiemen: Devlaeminck, Vangheluwe.

Wie familienamen wil verklaren mag zich nooit laten misleiden door de moderne vorm ervan. Familienamen zijn in de loop der eeuwen niet alleen fonetisch geëvolueerd, ze zijn ook - omdat ze niet meer begrepen werden, - verhaspeld, aangepast en gereïnterpreteerd.

Segaert (Segard, Segardt, Segart, Segar, Seegaer,...) kan onder de Germaanse patroniemen gerekend worden. "Sigi-hardu", met de betekenis: hard, dapper bij de zege. Sigihard, Sigardus, Segardus,... (bron: Onze familienamen - Debrabandere).

Zo was er in een 13de-eeuwse oorkonde sprake van ene Henricus, zoon van *Segardus van Paskendale*, die een bepaald domein in leen kreeg volgens het feodale recht.

Andere vermeldingen: 1281: *Segardus Riedere* - 1306: *Pauwelins Zegard - Clais Segaerd* te Ieper - 1321: *Everart Segars* te Kortrijk - *Jehan Segart* te Moeskroen,...

Ook Sagaert-Segers kunnen we onder dezelfde patroniemen rangschikken. Sagarius, Sagardus, Sigerus, Segarius,... 1398: *Mathis Sagaart* Aalbeke - 1467: *Maykin Saggaerts* Moorslede.

In het Kortrijkse wordt Segaert/Sagaert met de klemtoon op de 2de lettergreep uitgesproken. Misschien een hervervlaamsing van het Noord-Franse Ségard(t). Tevens opmerkelijk is de dialectische uitspraak van Segaert te Zedelgem (belangrijke concentratie familienaam) nl. "Sagaer".

Geografische spreiding.

Om zicht te krijgen op de spreiding van onze familienaam werd de proef op de som genomen door de Belgische telefoongidsen na te pluizen. Van de acht boekdelen werden alle personen met de naam

Segaert, Sagaert en mogelijke varianten genoteerd.

Uiteraard zijn er bij deze methode beperkingen. Niet alle naamgenoten staan immers vermeld in de gids: geen telefoonboek - privaatnummer - firma's - vrouwen - kinderen...

Niettemin bekomen we toch een representatief beeld met betrekking tot de spreiding van de naam Segaert.

Totaal aantal vermeldingen over de diverse boekdelen:

Segaert	185	52,8 %
Sagaert	112	32,0 %
Segard	32	9,1 %
Sagaer	9	2,6 %
Ségard	8	2,3 %
Segar	2	0,6 %
Segart	1	0,3 %
Sagar	1	0,3 %
Totaal:	350	100 %

Enkele conclusies:

- * De meest courante schrijfwijze van de familienaam is ongetwijfeld *Segaert* met 53 %, gevolgd door *Sagaert* met 32 % en *Segard* met 9 %. De overige varianten komen slechts sporadisch voor.
- * West-Vlaanderen blijkt de bakermat te zijn van de familienaam. Zomaar eventjes 70 % van alle vermeldingen. Voeg daarbij dat een flink stuk van de overige vermeldingen dan nog resorteren onder de West-Vlaamse takken en de rekening is vlug gemaakt. De variante *Sagaert* blijkt vooral een Zuid-West-Vlaamse aangelegenheid met een sterke concentratie rond Kortrijk.

* De *Segaert top 5* is uiteraard een West-Vlaams onderonsje:

1.	Zedelgem	15	4.	Waregem	10
2.	Zwevegem	14	5.	Roeselare	10
3.	Jabbeke	11			

Via het VVF (Vlaamse Vereniging voor Familiekunde) kon eveneens een totaalbeeld familienamen geraadpleegd worden. Het betreft een bestand van zowat 56.000 verschillende familienamen dd. 31.12.1987. Het aantal naamdragers voor elke fusiegemeente wordt vermeld voor zover er minimaal vijf in de gemeente voorkomen. Ook hier weer een aantal beperkingen. Een familienaam wordt niet altijd opgenomen (minimum vijf vermeldingen). Zelfde opmerking, het totaalbeeld blijft representatief.

Conclusie: Segaert 442 naamdragers
 Sagaert 263 naamdragers.

88 % van alle vermeldingen Segaert/Sagaert in de provincie West-Vlaanderen. Deze methode blijkt minder secuur dan de telefoonboekmethode. Heel wat gemeenten met een gering aantal vermeldingen vallen uit de boot, en dit hoofdzakelijk buiten West-Vlaanderen, waar onze familienaam minder geconcentreerd voorkomt. Ook de top 5 wordt lichtjes gewijzigd. Hier speelt het effect van de gezinsgrootte. De telefoonboeken vermelden vooral de gezinshoofden.

1.	Zwevegem	40
2.	Zedelgem	38
3.	Roeselare	36
4.	Waregem	32
5.	Oostkamp	31